

คำพิพากษากฎีกาน่าสนใจ: สามารถฟ้องคดีแพ่ง
ในสถานที่ส่งมอบทรัพย์สินได้หรือไม่

พิชญ์ วิทยารัฐ

คำพิพากษากฎีกาน่าสนใจ: สามารถฟ้องคดีแพ่งในสถานที่ส่งมอบทรัพย์สินได้หรือไม่

พิชญ์ วิทยารัฐ *

การฟ้องคดีแพ่งนั้นตามมาตรา 4 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง กำหนดให้สามารถฟ้องคดีได้ต่อศาลที่มูลคดีเกิด โดยคำว่า “มูลคดีเกิด” มีคำพิพากษาศาลฎีกาหลายฉบับให้ความหมายไว้ตรงกันว่าหมายถึง ต้นเหตุอันเป็นที่มาแห่งการโต้แย้งสิทธิอันทำให้โจทก์เกิดอำนาจฟ้อง โดยคำว่าสถานที่ ๆ เป็นต้นเหตุแห่งการโต้แย้งสิทธิในกรณีที่คู่ความฟ้องร้องกันเกี่ยวกับบุคคลสิทธิ นั้นคือสถานที่ ๆ “หนี้” เกิดขึ้นนั่นเอง เพราะการเกิดหนี้เป็นต้นเหตุในการฟ้องร้องบังคับคดีกันระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้

การฟ้องร้องให้ชำระหนี้ตามสัญญานั้น ก็ต้องดูว่าสัญญาเกิดขึ้นที่ไหน เพราะเมื่อเกิดสัญญาขึ้นที่ไหนก็จะเกิดหนี้ขึ้นที่นั่น และเมื่อหนี้เกิดขึ้นที่ไหนต้นเหตุแห่งการโต้แย้งสิทธิ หรือที่เรียกว่า “มูลคดี” ก็เกิดขึ้นที่นั่น ดังนั้นในการฟ้องร้องในมูลที่เกี่ยวข้องกับสัญญาจึงสามารถฟ้องร้องต่อศาลที่สัญญาเกิดขึ้นได้

สัญญานั้นจะเกิดขึ้นเมื่อคำเสนอและคำสนองถูกต้องตรงกัน ในกรณีที่ป็นสัญญาที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลผู้อยู่เฉพาะหน้ากัน เมื่อเสนอไปสามารถสนองได้ทันที ณ ที่นั้น และหากไม่สนอง ณ ที่นั้นก็จะทำให้คำเสนอสิ้นผลไป ดังนั้นสัญญาประเภทนี้จึงเกิดขึ้นทันที ณ ที่มีคำเสนอสนองถูกต้องตรงกัน เมื่อสัญญาเกิดขึ้นที่นั่น “มูลคดี” จึงเกิด ณ ที่นั้นด้วยจึงสามารถฟ้องคดีต่อศาลนั้นได้

คำพิพากษากฎีกาที่ 4687/2553 ข้อตกลงจ้างเหมาแก้ไขต่อเติมบ้านที่โจทก์ทำกับจำเลยที่ 1 เป็นสัญญาจ้างทำของ แม้ไม่ทำเป็นเอกสารก็สมบูรณ์หาจำเป็นต้องทำเป็นหนังสือไม่ เมื่อโจทก์ตกลงกับจำเลยที่ 1 ด้วยวาจาที่จังหวัดนครสวรรค์ สัญญาย่อมเกิดขึ้นที่จังหวัดนครสวรรค์ทั้งตามฟ้องก็ปรากฏว่าจำเลยทั้งสองมีภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัดนครสวรรค์ โจทก์จึงต้องฟ้องจำเลยทั้งสองต่อศาลจังหวัดนครสวรรค์ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 4 (1)

คำพิพากษากฎีกาที่ 5483/2540 จำเลยตกลงซื้อปลาจากแพปลาของโจทก์ในจังหวัดสงขลา เพื่อให้ส่งปลาไปให้จำเลยที่จังหวัดภูเก็ต สัญญาซื้อขายเกิดขึ้นที่จังหวัดสงขลา ส่วนจังหวัดภูเก็ตเป็น

* อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง; น.บ., น.บ.ท., LL.M. in International Trade and Commercial Law, University of Durham.

สถานที่ส่งและรับมอบสินค้า เมื่อจำเลยผิดสัญญา มูลความแห่งคดีจึงเกิดขึ้นเนื่องจากสัญญาซื้อขายดังกล่าว ศาลจังหวัดสงขลาจึงเป็นศาลที่มูลคดีเกิดขึ้นในเขตศาลย่อมมีอำนาจรับฟ้องคดีนี้ไว้พิจารณาพิพากษาได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 4 (1)

จากคำพิพากษาฎีกานี้จะเห็นว่า สถานที่ทำสัญญาเท่านั้นที่เป็นสถานที่ ๆ เป็นต้นเหตุการณเกิดสิทธิในการฟ้องร้องขึ้น มูลคดีเกิดขึ้น ณ ที่สัญญาเกิดขึ้นนั้น ส่วนสถานที่อื่น เช่น สถานที่ ๆ นำสินค้าซึ่งเป็นวัตถุแห่งหนี้ไปส่ง เป็นสถานที่ภายหลังจากที่สัญญาเกิดขึ้นแล้ว จึงไม่ใช่สถานที่ ๆ เป็นต้นเหตุแห่งการโต้แย้งสิทธิ หรือไม่ใช่สถานที่ ๆ มูลคดีเกิดขึ้น จึงไม่สามารถนำคดีไปฟ้องยังเขตอำนาจศาลที่ทำการส่งมอบทรัพย์สินกันได้

แต่นอกจากสัญญาระหว่างบุคคลผู้อยู่เฉพาะหน้าแล้ว ยังมีสัญญาระหว่างบุคคลซึ่งอยู่ห่างกันโดยระยะทาง ซึ่งการเกิดสัญญาระหว่างบุคคลซึ่งอยู่ห่างกันโดยระยะทางนั้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 361 บัญญัติว่า “อันสัญญาระหว่างบุคคลซึ่งอยู่ห่างกันโดยระยะทางนั้น ย่อมเกิดเป็นสัญญาขึ้นแต่เวลาเมื่อคำบอกกล่าวสนองไปถึงผู้เสนอ” จากมาตรานี้แสดงให้เห็นว่า กรณีที่คู่สัญญาอยู่คนละเขตอำนาจศาลนั้นและมีการทำสัญญาระหว่างบุคคลดังกล่าวนี้ที่ไม่ได้อยู่เฉพาะหน้ากัน สัญญาจะเกิดในเขตอำนาจศาลที่คำสนองกลับมาถึงผู้เสนอ ต้นเหตุแห่งการโต้แย้งสิทธิหรือมูลคดีจึงเกิดขึ้นที่ ๆ คำสนองกลับมาถึงผู้เสนอ ดังนั้นหากสัญญาเกิดขึ้นแล้วแม้ภายหลังจะมีการส่งของกันก็เป็นเพียงสถานที่ภายหลังจากที่สัญญาเกิดขึ้นแล้วไม่ใช่สถานที่ ๆ มูลคดีเกิด

อย่างไรก็ตามหากผู้เสนอส่งคำเสนอมาให้ผู้สนองที่อยู่ห่างกันโดยระยะทางแล้วผู้สนองมิได้มีคำสนองตอบตกลงกลับไปให้กับผู้เสนอ แต่ผู้สนองได้จัดส่งสินค้าที่เป็นวัตถุแห่งหนี้ให้กับผู้เสนอไปเลย เช่นนี้สัญญาจะถือว่าเกิดที่ไหนแล้วมูลคดีจะถือว่าเกิดในเขตอำนาจศาลใด ได้มีคำพิพากษาฎีกาวางบรรทัดฐานไว้ดังนี้

คำพิพากษาฎีกาที่ 6231/2556 โจทก์ฟ้องขอให้จำเลยชำระหนี้ตามสัญญาซื้อขาย ซึ่งถือว่าเป็นหนี้เหนือบุคคล โจทก์มีสิทธิเสนอคำฟ้องต่อศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล หรือต่อศาลที่มูลคดีเกิดขึ้นในเขตศาลก็ได้ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 4 (1) ข้อเท็จจริงปรากฏว่า โจทก์มีภูมิลำเนาที่อำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี ส่วนจำเลยมีภูมิลำเนาที่อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ในการติดต่อสั่งซื้อสินค้าระหว่างโจทก์กับจำเลยนั้น จำเลยจะส่งใบสั่งซื้อสินค้าทางโทรสารไปยังที่ทำการโจทก์ที่อำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี หลังจากนั้นโจทก์จะจัดส่งสินค้าให้จำเลย ณ ที่ทำการบริษัทจำเลยที่อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี เห็นว่า การที่จำเลยทำคำเสนอส่งให้แก่โจทก์ทางโทรสารเป็นเพียงการแสดงเจตนาต่อโจทก์โดยไม่ปรากฏว่าโจทก์บอกกล่าวสนองรับไปถึงจำเลย ณ ที่นั้นเวลานั้นแต่อย่างใด ทั้งจำเลยไม่ได้แสดงเจตนาโดยให้ถือว่าการดำเนินการจัดส่งสินค้าเป็นการสนองรับหรือ

ปรากฏข้อเท็จจริงใดที่แสดงให้เห็นว่าโจทก์และจำเลยมีประเพณีปฏิบัติในการค้าต่อกัน โดยไม่จำเป็นต้องมีคำสนองรับที่จะก่อให้เกิดสัญญาจนทำให้เกิดมูลหนี้ ณ ภูมิลำเนาของโจทก์ ซึ่งตั้งอยู่ในเขตอำนาจศาลชั้นต้น การที่โจทก์จัดส่งสินค้าตามคำสั่งซื้อไปให้จำเลย ณ ที่ทำการบริษัทจำเลยซึ่งตั้งอยู่ที่อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี และจำเลยได้ยอมรับมอบสินค้าไว้แทนการบอกกล่าวสนองรับ จึงถือว่าสถานที่รับมอบสินค้าเป็นสถานที่ที่มูลคดีเกิดขึ้น โจทก์จึงต้องฟ้องจำเลยต่อศาลจังหวัดชลบุรีซึ่งเป็นศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนาและมูลคดีเกิดขึ้นในเขตศาล ทั้งกรณีไม่ใช่เรื่องมูลความแห่งคดีเกี่ยวข้องกันในอันที่โจทก์จะเสนอคำฟ้องได้ทั้งสองศาล โจทก์จึงไม่มีสิทธิฟ้องจำเลยที่ศาลชั้นต้น ที่โจทก์ฎีกาว่า การแสดงเจตนาของจำเลยมีผลนับแต่เวลาที่โจทก์ได้ทราบการแสดงเจตนา สัญญาซื้อขายจึงเสร็จสมบูรณ์ ณ ที่ทำการโจทก์นั้นเป็นเรื่องผลของการแสดงเจตนา เมื่อไม่มีการสนองรับในขณะนั้น จึงถือไม่ได้ว่าสัญญาซื้อขายเสร็จสมบูรณ์ ณ สถานที่และในเวลาเดียวกันกับที่มีคำเสนอตาม ป.พ.พ. มาตรา 168 และ 356

จากคำพิพากษาศาลฎีกาฉบับนี้ก็จะเห็นได้ว่า การจะเกิดสัญญาระหว่างบุคคลผู้ทำคำเสนอและคำสนองที่อยู่ห่างกันโดยระยะทางนั้นจะต้องมีคำสนองกลับมาถึงผู้เสนอเสียก่อนสัญญาจึงจะเกิด ถ้ายังไม่มีคำสนองกลับมาถึงผู้เสนอสัญญาก็จะยังไม่เกิดต้นเหตุแห่งการโต้แย้งสิทธิก็จะยังไม่เกิดขึ้น แต่การที่ผู้สนองไม่ได้มีคำสนองกลับไปแต่มีการส่งของให้แทนนั้นก็แสดงว่าเป็นคำสนองของผู้สนองที่ตอบกลับไปยังผู้เสนอโดยปริยาย ดังนั้นเมื่อผู้เสนอรับของไว้ที่ใดถือว่าสัญญาก็จะเกิดที่นั่น เมื่อสัญญาเกิดที่นั่นก็แสดงว่าต้นเหตุแห่งการโต้แย้งสิทธิหรือมูลคดีก็จะเกิดในเขตอำนาจศาลที่สัญญาเกิดนั่นเอง กรณีนี้หากมีข้อโต้แย้งสิทธิเกิดขึ้นจึงสามารถฟ้องคดีต่อศาลที่นำของไปส่งได้เพราะเป็นที่เดียวกับที่สัญญาเกิดนั่นเอง

สรุปได้ว่า โดยหลักแล้วการฟ้องคดีในมูลสัญญานั้นสถานที่ที่เป็นต้นเหตุแห่งการโต้แย้งสิทธิหรือสถานที่ ๆ มูลคดีเกิดคือสถานที่ ๆ สัญญานั้นเกิดขึ้น ซึ่งสถานที่ส่งมอบของตามสัญญาซื้อขายไม่ใช่สถานที่ ๆ สัญญาเกิดขึ้น จึงไม่ใช่สถานที่ ๆ มูลคดีเกิด แต่หากสัญญาเกิดขึ้นพร้อมกับการส่งมอบเช่นสัญญาระหว่างบุคคลซึ่งอยู่ห่างกันโดยระยะทางนั้น หากผู้ขายส่งของแทนคำสนอง การส่งของจึงถือเป็นคำสนองโดยปริยาย สามารถฟ้องยังสถานที่ส่งของได้เพราะเป็นที่ ๆ สัญญาเกิดขึ้น มูลคดีจึงเกิดที่นั่น

